Roll No……………………….
Signature of Invigilator ………

Paper Code

BV-304

पतंजलि विश्वविद्यालय

University of Patanjali

Examination March-2021

बी. ए. व्याकरण, तृतीयसत्रम्

व्याकरणम्, चतुर्थपत्रम्

वैदिकसाहित्यम्

समयः - होरात्रयम् | पूर्णाङ्काः ७०

निर्देशः प्रश्नपत्रमिदं 'क' 'ख' इति खण्डद्वयो विभक्तमस्ति, प्रतिखण्डमङ्कनिर्देशो द्रष्टव्यः, प्रदत्तानां निर्देशानामनुसरणपुरस्सरमेव प्रश्नानामुत्तराणि लेखनीयामि।

(खण्ड -क)

प्र01. स्मृताः केचन पञ्च सूक्तमन्त्रा लेखनीयाः। (1 x5 =5)

पाठ्यक्रम में निर्धारिताः केचन पञ्चमन्त्राः लेखनीयाः।

प्र02. पृष्टयोः द्वयोः मन्त्रयोः शब्दार्थपुरस्सरं व्याख्यानं कुरु। (2.5 x2 =5)

1. सहस्र शीर्षा पुरूषः सहस्राक्षः सहस्रपात्।
   स भूमि सर्वत स्पृत्वात्यतिष्ठद्दशाङ्गुलम्।।
2. ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीद् बाहू राजन्यः कृतः।
   उरू तदस्य यद्वैश्यः पद्भ्यां शूद्रोऽजायत।।

प्र03. पृष्टानां पञ्चानां मन्त्राणाम् ऋषिदेवताछन्दांसि ज्ञापनीयानि। (1 x5 =5)

1. एतावानस्य महिमातो ज्यायाँश्च पुरूषः।
   पादोऽस्य विश्वा भूतानि त्रिपादस्यामृत दिवि।
2. तवो विराडजायत विराजोऽअधिपूरूषः।
   स जातो अत्यरिच्यत पश्चाद् भूमिमथो पुरः।।
3. चन्द्रमा मनसो जातश्चक्षोः सूर्योऽजायत।
   श्रोत्राद्वायुश्च प्राणश्च मुखादग्निरजायत।।
4. यो देवेभ्यऽआतपति यो देवानां पुरोहितः।
   पूर्वो यो देवेभ्यो जातो नमो रूचाय ब्राह्मये।।
5. यत्पुरूषेण हविषा देवा यज्ञमतन्वत।
   वसन्तोऽस्पासीदाज्यं ग्रीष्मऽइध्मः शरद्धविः।।

(खण्ड –ख)

प्र01. पृष्टयोः एकस्य समाधानं कुरु। (सूत्रादग्रे पञ्च सूत्राणि) (5 x1 =5)

1. अविशेषश्चोभयोः।
2. असङ्गोऽयं पुरूष इति।

प्र02. पृष्टानां पञ्चानां सूत्राणामर्थाः बोधनीयाः। (1 x5 =5)

1. अथ त्रिविधदुःखात्यन्तनिवृत्तिरत्यन्त पुरूषार्थः।
2. नाविद्यातोऽप्यवस्तुना बन्धायोगात्।
3. अदृष्टवशाच्चेत्।
4. न प्रत्यभिज्ञा बाधात्।
5. अपवादमात्रमबुद्धानाम्।

प्र03. पृष्टेषु त्रिषु द्वयोः विषयात्मकप्रश्नयोः समाधानं कुरु। (5 x2 =10)

1. सांख्यदर्शनस्य महत्त्वं प्रतिपाद्यताम्।
2. सांख्य दर्शनानुसारं प्रकृतिस्वरूपं निरूप्यताम्।
3. शब्द प्रमाणस्य लक्षणं विवेच्यताम्।

(खण्ड –ग)

प्र01. पृष्टेषु सप्तसु पञ्चानां मन्त्राणां पूर्तिः करणीया। (2 x5 =10)

1. तिस्रो रात्री ....।
2. प्र ते ब्रवीमि ....।
3. येयं प्रेतेविचिकित्सा ....।
4. श्वोभावा मर्त्यस्य ....।
5. अणोरणीयान् ....।
6. यस्तु विज्ञानवान् ....।
7. यतश्चोदेति ....।

प्र02. पृष्टेषु पञ्चसु चतुर्णां विषयात्मकप्रश्नानां समाधानं कुरु । (2.5 x4 =10)

1. श्रेय प्रेय मार्गयोः स्वरूपं प्रतिपाद्यताम्।
2. यमाचार्य प्रदत्ताः वराः कियन्तः के च।
3. 'नाचिकेताग्निः' इत्यस्य कः अभिप्रायः।
4. 'न वित्तेन तर्पणीयो मनुष्यः' इति व्याख्यायताम्।
5. 'एतदालम्बनं श्रेष्ठम्' .... कथनमिदं विवेच्यताम्।

(खण्ड -घ)

प्र01. पृष्टेषु सप्तसु पञ्चानां श्लोकयोः पूर्तिः करणीया। (1x5 =5)

1. ऊर्ध्वमूलमधः शाखम् ....।
2. निर्मानिमोहा ....।
3. यतन्तो योगिनः ....।
4. अहं वैश्वानरो ....।
5. द्वाविमौ ....।
6. यो मामेवम् ....।
7. न रूपमस्येह ....।

प्र02. पृष्टेषु त्रिषु द्वयोः पद्ययोः पदच्छेदविभक्तिसमासा लेखनीयाः। (5 x2 =10)

1. न रूपमस्येह तथोपलभ्यते, नान्तो न चादिर्न च सम्प्रतिष्ठा
   अश्वत्थमेनं सुविरूढमूलमसङ्गशस्त्रेण दृढन छित्त्वा।
2. न तद्भासयते सूर्यो न शशाङ्को न पावकः।
   यदगत्वा न निवर्तन्ते तद्धाम परमं मम।।
3. उत्क्रामन्तं स्थितं वापि भुञ्जानं वा गुणान्वितम्।
   विमूढा नानुपश्यन्ति पश्यन्ति ज्ञान चक्षुषः।।

--------------x--------------